СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 161. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 14. липня 1931.

VOL. XXXIX. No. 161. Jersey City, N. J., Tuesday, July 14, 1931. THREE CENTS.

АМЕРИКА НЕ ДУМАЄ ОФІЦІЯЛЬНО ПОМАГАТИ НІМЕЧЧИНІ

РАТУНОК МОЖЕ ПРИЙТИ ХІБА ВІД БАНКИРІВ.

ВАШИНГТОН. — Американський уряд заперечує наспілу з Европи вістку, немовби німецький уряд віднісся до американського з просьбою ратунку в тяжкій економічній скруті. Американський уряд такого спеціяльного заклику від німецького уряду не дістав.

Американський уряд, як видно, не думає помагати Німеччині офіціяльно. Зате є заходи, щоби цю допомогу дали американські банки через свою офіціяльну організацію „федеральну резервову систему". Це видно виразно з заяви Кесела, заступника секретаря стейту, виданої по конференції з фінансовими провідниками.

Американські банкирі вже почали наради про фінансову допомогу Німеччині.

УРЯДОВИЙ ЗНАВЕЦЬ ЗАКИДУЄ УРЯДОВИ ЗАКРИВАННЯ ФАКТІВ.

ВАШИНГТОН. — Рей О. Гол, бувший рахунковий експерт департаменту торговлі, котрого недавно усунено з уряду, видав публичну заяву, що його усунено за те, що він противився політиці щодо подавання до публичного відома фактів про економічний стан краю.

Гол каже, що департаменти федерального уряду закривають дійсний стан краю та хоч знають дійсні цифри, не подають їх до відома публиці, але перекручують ці цифри. Відноситься це до тих фактів, які важні для встановлення висоти тарифи на ріжні заграничні товари, до фактів прогибіції та безробіття.

Начальники урядових бюр заперечують обжалування Гола.

БЕРУТЬСЯ ПОСЕРЕДНИЧИТИ В СЕНТРАЛФОЛСЬКІМ СТРАЙКУ.

СЕНТРАЛ ФОЛС (Род Айленд). — Польсько-Американський Горожанський Клюб обирається за посередника в місцевому страйку робітників шовкових фабрик, що недавно довів до поважних заворушень. Клюб запросив собі на свої збори представників ріжних запомогових і політичних організацій, а між ними й групу страйкарів. Збори установили так званий горожанський комітет, що має постаратися довести до переговорів між представниками фабрикантів та представниками страйкарів. Групу страйкарів, що зявилися на збори, прошено піти на збори страйкарів та добиватися від них повновласти бути посередниками.

Страйкарі, як видно, не дуже охочі прислухуватися цій пропозиції на посередництво. Страйковий комітет закликує страйкарів зібратися на пікети перед обнятими страйком фабриками.

СТРАЙК ШОФЕРІВ БОСІВ У НЮ ДЖЕРЗІ.

БАЙОН (Ню Джерзі). — Сто десять шоферів омнібусів, що курсують між Джерзи Сіті й Байоном, вийшли в неділю на страйк, щоби запротестувати проти нового погіршення умовин праці.

ФОЛ „ГОДИТЬСЯ" ВІДСИДЖУВАТИ КАРУ.

ЕЛЬ ПАСО (Тексас). — Алберт Фол, бувший секретар внутрішніх справ, заявляє, що він уже готов відсиджувати один рік вязниці, на яку його засуджено за хабарництво в уряді.

Фол уже покинув свою боротьбу проти сидження, ба навіть проти вибору тюрми. Буде він сидіти в одній зі східних федеральних вязниць.

Його лікарі кажуть, що він хорий на хронічні сухоти.

САМОВБИВСТВО БЕЗРОБІТНОГО В ЦЕРКВІ.

НЮ ЙОРК. — Минулої неділі зараз по скінченню проповіди поповнив самогубство у місцевій модній презбітеріянській церкві 41-літній Джан Табік. Коли після укінчення проповіди пастор візвав зібраних відспівати гимн і зібрані встали, нагло в одній з задних лавок щось упало з гуркотом. Зібрані в церкві люди перестали співати. Орґаніст задержався. Дехто кинувся помагати якомусь мущині, що, як спершу виглядало, зімлів. Та ті, що нагнулися до нього, побачили коло нього порожну фляшину від карболю. Зрозуміли, що тут не було омління, і закликали лікаря. Приїхав шпиталевий амбулянс, але хорий по дорозі до шпиталю помер.

Коло нього знайдено лист, у якому самогубець представляє свої тяжкі зусилля знайти роботу. Він перепрошує вірних церкви за те, що поповнив самогубство в церкві. Чому він це зробив якраз там, не відомо.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

CAN THE POLISH LEOPARD CHANGE ITS SPOTS?

The final meeting of the League of Nations Council last Saturday created some little stir. The Polish Government had presented a report on the troubles in Upper Silesia, but they presented it at the eleventh hour. Dr. Curtius protested that he was not satisfied, and that he wanted time to study it, and he proposed the adjournment of the matter till next September. This was opposed by Poland and France, but warmly supported by Mr. Henderson, who gave the Polish Government some hard and well-deserved raps over the knuckles. The adjournment was agreed to, and we trust, with Mr. Henderson, that the Poles will in the next three months go on mending their way with their German minority. The Ukrainians' case is still in the hands of the "Committee of Three" appointed by the League Council, which is apparently putting some pressure on the Polish Government and hoping for a friendly settlement." If this can be achieved, so much the better, but it will need the closest scrutiny by Mr. Henderson and his colleagues. Until the Warsaw leopard changes its spots, there seems small chance of any fair and lasting settlement in the Ukraine.

The New Statesman and Nation,
London, May 30, 1931.
(Editorially.)

POLAND AND THE UKRAINE.

To the Editor of The New Statesman and Nation.

Sir,—In a very recent issue you declared in an editorial paragraph that "Until the Warsaw leopard changes its spots there seems small chance of any fair and lasting setlement in the Ukraine" (or better just simply "in Ukraine" — here meaning what used to be known as Eastern Galicia).

The settlement you hope for means an even more difficult task than the "changing of spots" Such a settlement involves the reversal of the entire post-war Polish policy as regards the Ukrainian lands, for the Ukrainian problem for Poland (not to mention the political "troubles" in connection therewith) is basically a land problem.

Ukrainian lands have been "colonised" with Polish peasants by methods even more drastic and forceful than those employed in the pre-war "German" province of Posen **against the Poles** by the famous "Prussian Commission of Colonisation" — a Commission loathed by every patriotic Pole. Judging by a recent letter, Col. L'Estrange Malone expected the League of Nations to do something really hopeful in regard to these "Polish" Ukrainians, but one of the League's weakest points has always been its faintheartedness towards the problems of "minorities" in Europe and elswhere.— Yours, etc.,

Tournebroche.

(The New Statesman And Nation,
June 20, 1931.)

THE UKRAINIAN GROUP IN FOURTH OF JULY PAGEANT IN BRIDGEPORT, CONN.

Eight Thousand See Festival of All Nations in Seaside.

A holiday gathering of eight thousand people jammed its way into Seaside park yesterday afternoon, to witness the finest and most complete international pageant the Board of Recreation has ever conducted.

George W. Wheeler, former chief justice of the supreme court, was honorary chairman of the recreational committee, which directed the international groups in their colorful presentation of folk songs and dances. At no other time in the history of events sponsored by the board of recreation has such a large crowd colected at Seaside park.

Excellent Performances.

From the beginning, when the Swedish Singing Society Norden, under the direction of Henry Nyberg, opened the program promtly at one-thirty, the various groups presented their offerings with a precision and excellence which won thundering applause. Different from former pageants, in that the performers were for the must part adults, the folk festival was a completely acceptable substitute for the noise that has marked previous July Fourths in Bridgeport.

The Swedish presentation, the first on the program, was in two sections. First, the singing society, which was followed by a gymnastic exhibition by the Swedish Athletic club, under the direction of O. H. Loven.

At two o'clock, the Ukrainian group took the center of the athletic field and presented choral singing and dancing, under the leadership of Joseph Wolk.

Ukraine dances included Honiveeter, playing with the winds; Kolomeyka, an interpretive dance of the Hutzula tribe in the Carpathian mountains, Chumack, a historical dance; the Kossachok soló, performed by three girls (this dance is native to the province of Podolia); the Hutzulik, a boy's dance, and the Zaporoggian battle dance of the Cossack.

Robert A. Leckie, superintendent of the board of recreation, was warmly congratulated by Mayor Buckingham and Chief Justice Wheeler on the program.

(The Bridgeport Herald,
Sunday, July 5, 1931).

(One of the photos published by the Herald of that date is entitled: **"Flashing Cossack Swords:** Four members of the Imperial Ukrainian ballet school in New York, in an interpretive battle dance at the pageant in Seaside park yesterday. They are Alexander Warenycia, Michael Dzluma, Michael Herman, and Edward Dziuma).

Another reads: **Beautiful Ukrainian Costume:** Stephanie Turash, one of the solo dancers in the Ukrainian Cossack group, shows the intricate arrangement of color in the native costume that made the Ukrainian group the most admired at the pageant.)

ALL NATIONS TAKE PART IN PAGEANT EXHIBITING NATIVE COSTUME.

Pageant Colorful.

The spectacle of eight groups of as many different nationalities, each in its national costumes, was one of the most colorful ever seen here. Nearly a thousand persons were in costume and took part in the program.

The Swedish group was first on the list. It opened the exercises with a male chorus singing "America." They followed this with an exhibition of the "Ling" system of Swedish gymnastics. The chorus then sang a number of Scandinavian songs.

The Ukrainians followed with a program of songs, dances and specialty numbers. Miss Mary Vurbela and her brother, Joseph Vurbela, sang "Burning Flames." A mixed group gave an exhibition of Ukrainian folk dances.

("Bridgeport Sunday Post,
July 5, 1931).

(One of the photos bears the heading: A Ukrainian group in sheepskin caps and embroidered clothes poses for the photographer. They are: Pauline Sytwicnick, Michael Dziuma, Mary Blahitka and Michael Herman.)

АРЕШТУВАЛИ ІНСПЕКТОРА МИТНОЇ СТОРОЖІ.

У Львові в готелі „Брістоль" після переведеної ревізії комісарі граничної сторожі заквестіонували 120 кґр. перепачкованих шовків і арештували комівояжера Ляйнкрама та купця Таненбавма. В звязку з тією справою на приказ львівського комісаріяту прикордонної сторожі арештували інспектора Яхімовича, вищого митного урядовця на головній почті. Йому закидають спілку з пачкарями, надужиття службової влади та фальшиве накладання мита, за що діставав хабарі.

КОВАЛЬ УБИВ КОВАЛЯ.

У Бориславі коваль Отто Гартун убив ковалял Мих. Буркевича, пробивши йому горло ножем. Зробив це тому, що не міг видержати конкуренції з Буркевичем.

З БЕРЕЖАНСЬКОЇ ТЮРМИ.

Дня 8. чертня після 5-місячного побуту в бережанській вязниці вийшов на волю абсольвент гімназії, Вол. Пришляк з Заставча в Підгаеччині. У бережанській вязниці залишилися ще такі політичні вязні: Осип Баран з Раю, Бідула з Бережан, Іван Атаманчук з Ценева в Бережанщині. Крім того в бережанській вязниці перебувають уже засуджені: Іван Ропятовський з Кривого (на 5 літ), Мартин Мізерний і Ярослав Лапчак з Вербова (на 3 роки). Всі вони засуджені за підпали.

ТОМУ, ЩО СУДЖЕНИЙ ЇЇ ПОКИНУВ...

В мешканню своїх родичів в Перемишлі повісилася 20-літня дочка купця Ганка Гавбен з туги за своїм суджепим, який її покинув.

ДРЕЗИНОЮ ВИЇХАЛИ ДО СРСР.

В Озерах (поліське воєвідство) в лісі прийшло до перестрілки з чотирма людьми в військових однostроях і поліцією. Згинув поліцай Гудзінський. Потім напасники втекли. В Синочі (біля Сарн) взяли дрезину та переїхали до СРСР. Польські джерела твердять, що це були бандити, переодягнені за польських вояків.

ЖОВНІР ЗАСТРІЛЕНИЙ НА ЙОГО ПРОСЬБУ.

На стації в Шарлею коло Катовиць в будці знайдено трупа жовніра. Коло нього знайшли картку, в якій він пише, що сам просив свого товариша застрілити його тому, що він невилічимо хорий.

НІМЕЧЧИНА ОПИНИЛАСЯ ПЕРЕД БАНКРОТСТВОМ

УРЯД І ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВІ КОЛА СТАРАЮТЬСЯ ВРАТУВАТИ ДЕРЖАВУ ВІД КАТАСТРОФИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Відплив золота та чужинецькі валюти з Німеччини за кордон, невиясненість справи з новою позичкою для Німеччини та тяжкі вимоги Франції привели до того, що Німеччина стала перед банкротством, не зважаючи на мораторію. Фінансове банкротство держави неминучо приведе до економічної й політичної катастрофи. В Берліні вже замкнули один з більших німецьких банків, Дармштедтер унд Національбанк. Уряд узяв на себе ліквідацію цього банку.

Німецьке правительство відбуло засідання, що тягнулося без перерви 18 годин, на якому обговорювано справу вратування Німеччини від катастрофи. Засідання закінчилося через перевтому учасників, не зробивши ніяких рішень. Призначено друге засідання в цій справі. Таксамо й збори фінансістів, промисловців та великих торговців скінчилися без наслідків. На цих зборах обговорювалося питання допомоги урядови в його тяжкому становищу.

Тимчасом по наказу уряду замкнено біржу, щоб не дати можливости далі спекулювати там ріжним особам, що хочуть нагріти руки підчас тяжкого стану держави. Замкненням біржі гадають спинити вивіз за кордон золота, чужинецької валюти та інших цінностей. Можливо, що президент републики видасть декрет взагалі про встановлення державної контролі на біржі, а також контролі зовнішньої торговлі.

Тепер у Німеччині ще мають надію лише на міжнародній банк у Базелі та на допомогу Америки. Німеччина не може згодитися на вимогу Франції, яку вона поставила їй за зорґанізування нової позички для вратування Німеччини. Франція домагається, щоб Німеччина відмовилася від митного обєднання з Австрією, очевидно і від політичного, раз назавжди перестала говорити за данціґський коридор та за Горішній Шлеськ, розвязала орґанізацію „Сталеві Шоломи", спинила будову военних кружляків, які дозволено Версальським миром мати Німеччині для своєї оборони й т. д.

Уряд Німеччини й президент Ґінденбурґ заявили, що вони скорше уступлять ніж згодяться на такі вимоги Франції. Кождий німецький уряд, який приняв би ці умови, буде повалений негайно всенароднім повстанням.

ФРАНЦІЯ СТОЇТЬ НА СВОМУ.

ПАРИЖ (Франція). — В ночі з неділі на понеділок німецький амбасадор відвідав французького премієра Ляваля. Амбасадор знову просив, щоб Франція негайно згодилася дати позичку Німеччині, не виставляючи своїх політичних вимог, яких німецький уряд не може приняти.

Ляваль заявив, що Франція лишається при своїх домаганнях. Це остаточно заплутує становище в Німеччині. Французька преса пригадує між іншим Німеччині Рапальський договір з большевиками й зазначує, що політика приязні з большевиками, направлена проти Версальського мира, тепер мститься на Німеччині.

АНҐЛІЯ ЗГІДНА ПОМОГТИ НІМЕЧЧИНІ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Анґлійське правительство й фінансово-економічні кола стоять на тому, що Німеччині треба допомогти й вратувати її від фінансової кризи, не виставляючи ніяких політичних домагань. На цьому стоїть також Америка.

Франція старається перевести як найбільше свого золота з Анґлії до себе. Це до певної міри утруднює зорґанізування позички Німеччині в Анґлії.

АФРИДИ ЗНОВУ ЗАВОРУШИЛИСЯ.

СІМЛЯ (Індія). — Відділи кінних Афридів у числі 500 до 1,000 верховців перейшли з Афґаністану кордон Індії й напали на анґлійську военну станицю Ашеват. Напад відбито з тяжкими втратами для Афридів. Анґлійці втратили лиш одного жовніра, якого вбито.

Сподіваються нового наїзду Афридів, а тому готуються на пограничу з Афґаністаном до боротьби з ними.

ЛЕТЯТЬ НАВКОЛО СВІТА.

МОСКВА (СССР). — Над містом високо в повітрі перелетіли французькі летуни Марсель Доре та Жозе Лебро. Вони летять з Парижа навколо світа. Першу зупинку думають зробити в Токіо, якщо не буде ніякої перешкоди.

ІНДІЯ ДОМАГАТИМЕТЬСЯ ВІДШКОДУВАННЯ.

ЛОНДОН (Анґлія). —На конференції представників британського уряду та індуських націоналістів на чолі з Гандіем, яка скоро має почнатися в Лондоні, Індуси будуть домагатися від Анґлії 6,327,000,000 долярів відшкодування. Це відшкодування Індусів числять за нобрані Анґлією податки, за ріжну допомогу військом і фінансами, яку Індія давала Британії від часу її приєднання до британської імперії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of October 3 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РОБІТНИЧІ ПРАВА.

Леґіслятура стейту Висконсин ухвалила дуже важний закон, який не знайшов в американській пресі такого розголосу, на який він заслугує. Ця ухвала вже й стала законом, бо її вже підписав стейтовий губернатор Филип Ла Фолет, а преса все таки про це мовчить, хоча закон є чимсь зовсім новим в американськім законодавстві.

Закон висконсинського стейту відноситься до „процесів, які випливають з суперечок за працю". Закон збирається дати немовби кодекс прав робітника й робітничих організацій у справах найму на роботу. Закон перечисляє права робітника. Він виразно признає робітникови право організуватися для оборони своїх інтересів. Робітник має право страйкувати, себто покидати роботу для добуття вищої заплати, поправи умовин праці; він має право збиратися на наради, говорити публично, виставляти пікети. Все це робітник має право робити одинцем або громадно. Одначе все це він має робити мирно, спокійно.

Ці загальні постанови, хоча цікаві, не мали би певно великого значіння, як усякі позитивні заяви основних законів, якби до них не були додані спеціяльні негативні заборони. Сюди належить виразна заборона висконсинського закона умовлятися з робітниками, що вони не будуть належати до робітничої юнії (це ославлений „єлов-доґ контрект"). Ще більше значіння має постанова закона про вживання судових заборон (знов ославлених уже „інджонкшенів") у всяких суперечках між власниками й робітниками. Підприємець буде мати право дістати таку заборону проти робітників тільки під певними, виразно означеними умовами. Отже він мусітиме внести просьбу за такий „інджонкшен" і могтиме дістати його аж по упливі 48 годин. Він могтиме дістати „інджонкшен" тільки по переслуханню обох сторін, і тільки тоді, як буде доказано, що позовник (підприємець) буде мати напевно неповоротну втрату. Навіть, як „інджонкшен" уже видається, то його обовязуюча сила кінчиться по пятьох днях, по упливі котрих власник мусить знову доказувати ті самі річи, коли він хоче, щоби суд зробив свою заборону постійною.

Закон поробив важні проломи в неписаних правах підприємців та зібрав ясно й недвозначно богато прав для робітників і робітничих юній.

ГАРАЗДИ В ЛЯЦЬКІЙ ДЕРЖАВІ.

Тяжке положення всіх українських земель, а зосібна „пацифікація" Галичини, відтягають нашу увагу від щоденного життя нової повоєнної потвори — польської штукованої держави. А те життя таке, що без уваги його лишити не можна. Особливо воно тяжке на тих українських землях, які Польща захопила в свої лабети з ласки антанти та з провокації комуністичної Москви.

Тяжкі обставини життя для цілої Польщі є ще тяжчими на українських землях, а особливо серед українського селянства. Польська держава обтяжена вже до останньої можливости податками. В Польщі підданим сатрапії Пілсуцького доводиться платити податки абсолютно за все, чого лише населення потребує. Колиб могли, то Поляки напевно обложилиб податком і повітря, себто право людей дихати. Податок на землю, податок на право торговлі, податок на худобу, податок на дріб, податок на ремаnент, податок на шляхи, податок на хату, помешкання, податок на ріжні промисли, податок на крам, цукор, тютюн, сірники та взагалі на всі роди поживи й ужитку, а також ріжні митні побори, високі почтові оплати та інші податки остаточно обтяжили підданих Польщі непомірно.

Полагодження формальних справ, продаж і купівля, навчання дітей в школах тощо також лягає тяжким податком на населення. Взагалі в Польщі тепер створилася така ситуація, що куди не повернись, то мусиш давати державі податок, мусиш платити за те, що маєш „ласку" жити в польській державі, чи взагалі істнувати на світі. Німецький нарід, що обтяжений страшними репараціями, значно меньше платить податків і ріжних додаткових датків проти польських підданих, коли порівняти можливість Німців та тих обездолених, котрим припало нещастя стати громадянами польської держави.

Особливо тяжка доля хліборобського населення в Польщі, а між ним в першу чергу українського, чи то на Волині, чи то в Східній Галичині, чи в інших частинах української землі, загарбаної Польщею. Здешевіння продуктів сільського господарства дійшло вже до того, що часами одна арендна платня за землю та вартість насіння перевищують те, що хлібороб може дістати за своє збіжжа. Хліборобові тепер доводиться не лише свій труд віддавати даремно, але часами ще й доплачувати з того, що колись було придбане та лишилося ще від пережитого лихоліття Великої Війни та польського наїзду на українську землю.

Нарід бідніє в застрашаючий спосіб і хронічно голодує. Нарід вироджується фізично (деґенерується). Родиться й росте молоде покоління рахітиків, недокровних і не лише фізично, а часами й умово нерозвинене. Український селянин душиться від браку землі, душиться від браку поля. В кождій родині виростають все нові й нові члени, які стають сільським безземельним пролетаріятом. Нема куди дїватися, нема де приложити своїх сил, нема як себе прогодувати. Тому кожде селянське убоге господарство обростатє все більшою скількістю їдців, яким нема де робити й які нічого не можуть заробити, а міжтим проживають і проїдають все те, що убоге господарство ще може настарчити.

В нормальних умовах земельний пролєтаріят іде в індустрію, поступає робити на фабриках, заводах та в інших підприємствах. До війни багато ходили на заробітки до інших держав, де бракувало сільсько-господарських робітників, або зовсім виїжджало за море на поселення. Тепер і цього нема. Український нарід замкнений в колі страшної нужди, в колі безземеля, засуджений на страждання й вимирання. Польська держава за ввесь час свого істнування ще не спромоглася розвинути промисловість на своїй території навіть в тих розмірах, в яких воно було до війни. А міжтим вона вже малаб подвоїтися й потроїтися.

Для розвитку промисловости й взагалі для підвищення загального економічного стану держави, а з тим і її населення, потрібне нормальне державне політичне та економічне життя, потрібно довіря до самої держави не лише внутрі держави, але також і поза межами її. Польща такого довіря не має ні в себе дома, ні за кордоном. Внутрішня політика ведеться так, що годі їй позискати до себе довіря. Чи то буде уряд торговця свиньми Вітоса, чи „пацифікатора" Пілсуського, чи може ще якого „велькеґо менжа Польскі", Польща не зможе здобути собі довіря, хіба вже лише через одне те, що це держава, яка поневолила низку чужих народів і захопила в свої лабети їх землі. А що гірше для Польщі, так це те, що ті народи не є дрібними безтериторіяльними меншинами, але частинами народів, які мають свої держави, або які прагнуть до створення своїх держав на власних землях. Звідси й випливає неможливість для Польщі розвязати її питання „національних меншин", бо для розвязання його треба уступитися з чужих земель, де ці „меншини" творять більшість і є споконвічними володарями своєї власної землі, хоч і в чужих державах.

Внутрішні та зовнішні обставини, в яких знаходиться польська держава, змушують її тримати непомірно велику армію, жандармерію, поліцію та хмари ріжних урядовців, шпиґунів, охранників, провокаторів, підкуплювати ріжних хрунів і т. п. Це все обтяжує державний буджет так, що доводиться все сильніше затискати податкову шрубу та випомповувати зі свого народу останні соки, щоб якось збалянсувати державний буджет. При такому стані річей Польща неминучо йде в провалля, з якого їй повороту нема. Час не приносить полекші Польщі, а навпаки, ще більше заганяє її в сліпий кут. Для виходу з нього треба радикальної зміни внутрішньої політики, а в першу чергу супроти своїх „національних миншин". Треба перевести редукцію державних апаратів, армії, повикидати всіх шпіонів, провокаторів, охранників, плачених хрунів та ріжних аґентів. Треба перевести земельну реформу в користь безземельного та малоземельного селянства, треба відмовитися від політики осадництва Поляків на чужих землях. Отже треба в корені змінити державно-політичну та економічну політику сучасної Польщі, що в очах її патріотів всіх відтінків значить відректися від польських великодержавних, імперіялістичних мрій. Це значить зрештою задовольнитися в майбутньому становищем третьорядної держави в Европі.

Польська зухвалість цього не допустить, а тому ляшня далі буде рити своїми власними руками могилу для своєї великодержавности, куди в відповідний час вона буде положена певним збігом міжнародніх обставин, або навіть внутрішньою революцією в самій Польщі. Наростання такої революції все йде невпинно; хоч може поволі йде, але певно. Нарід не буде вічно голодувати й гинути від злиднів, а терпець нарешті увірветься, бо годі без кінця терпіти канчуки ляцького жандарма, чи набивачі та нагайки уланів.

ГОЛЯНДІЯ -- КРАЇНА ЦВІТІВ.

Найважнішим вивозовим артикулом Голяндії є цвіти і їх цибулі. Голяндці відомі були з плекання цвітів уже в початках 17-го століття, коли то їм пощастило виплекати кількасот благородних родів туліпаніт, які спровадили з Персії. Плекання туліпанів стало такою великою модою, що за деякі гарні або рідкі породи платили просто фантастичні ціни: пр. 4,000 голяндських золотих за одну цибулю. Так то став туліпан просто спекуляційним предметом, яким торгували в кождім заїзнім домі туліпанової території. Спекуляційна горячка захопила не лише богачів, а й бідних так дуже, що голяндська ґенеральна влада в 1673 році заборонила цю торговлю. Настав тоді великий крах, званий туліпановим, і тисячі людей йшли на прошаків. Одначе тим робом оздоровлено відносини і туліпан остався народньою цвіткою.

В тих часах стали залюбки плекати ґіяцинти та з ними вкінці дійшло до того, що й з туліпанами, хоч плекання їх приносило великі користи. Осередком плекання ґіяцинтів був Ґарлєм. Від 1750 року вивозять уже цвітові цибульки на чужину, а тепер є в Голяндії 300 вивозових підприємств, 2,500 городників, що вивозять річно на чужину цвітів більше ніж за 10 міліонів долярів.

Огородник плекає лише один рід ростини, одначе часто продасть і міліони цибуль того роду цвіту. За грядочку цибуль спеціяльних улюблених цвітів платять більше ніж 100 долярів. Одначе вже в червні всі туліпани, ґіяцинти та нарцизи пообтинані, а де на весну сотки гектарів пестрим цвіттям манили тисячі чужинців, там тепер пусто.

Найбільшим відборцем голяндських цвітів і цибулюк є Північна Америка. Туди зимою зїздяться голяндські торговці на 5 до 7 місяців задля торговлі. Ті Голяндці, що плекають цвіти, мають свої фахові суди, ведені огородниками-фахівцями.

Крім тих цвітів плекають Голяндці: шафран (крокус), левкої, снігурки (ґалянтус), коситень (айриси), косарики (ґлядіолі) й ін.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БОРНСАЙД, ШИКАГО, ІЛЛ. Піврічний мітінг Сестр. Пр. Богородиці, від. 33, відбудеться в четвер, 16 липня, в годині 7-ій ввечір. Проситься всіх членкиць хотяй раз у півроці прибути на мітінг і вирівнати свої вкладки. Не явившіся на цей мітінг членкиці будуть карані після ухвали, а котрі не вирівнають своїх залеглостий, будуть суспендовані. — А. Олійник, предс.; К. Подляцька, кас.; А. Дзюрдзевич, секр.

ВІЛМІНГТОН, ДЕЛ. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 247, подає до відома всім місцевим і позамісцевим членам, що піврічний мітінг відбудеться в четвер, 16-го липня, в годині 6-тій ввечір, в шкільнім домі, 608 Савт Гелд ул. Проситься всіх членів прибути на мітінг, бо є важні справи до полагодження. Буде також піврічне справоздання урядників. Напоминається всіх довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглости, бо хто не зголоситься, буде суспендований. Будемо принимати нових членів без оплати вступного. — М. Заячковський, предс.; І. Гичка, кас.; П. Сас, секр.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЄНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії, то значить, що його оголошення буде стільки дорожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії Братств і Товариств, Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

Ярослав Гашек.

СПОВІДЬ СТАРОГО ПАРУБКА

(6)

(Докінчення)

Молодий чоловік у цвікрі всміхнувся та став читати: „В ночі на вівторок сороклітний мущина, урядовець земського комітету, Йосиф Гонзлічек, старався з причини родинних непорозумінь покінчити самогубством і тому скочив у Велтаву. Потім, як його витягнула мати його любки, Йосифина Енґельмілер, вдова по інспекторі залізниць, що живе при Шуманській вулиці ч. 19, у якої він віднаймав мешкання пятнацять літ і мав інтимні зносини з трицятьлітньою Анною Енґельмілер, його відвезли повозкою непритомного на кватиру, де він прочуняв і де його поклали до ліжка. Коло першої години в ночі між ним, його любкою та господинею прийшло до суперечки, підчас якої Йосиф Гонзлічек викинув після завзятої боротьби крізь відчинене вікно з другого поверха на вулицю насамперед паню Енґельмілер, а потім свою любку Анну Енґельмілер, а вкінці вискочив сам з криком: „Вони ще живі!". Обі жінки померли, як їх перевозили у шпиталь, а Йосиф Гонзлічек зломив собі обі ноги і його відвезли в тяжкому стані у міський шпиталь".

— Це неправда! — скрикнув я і нараз несподівано побачив зелене світло висячої лямпи.

Ісусе Христе, таж я лежу на ліжку в Енґельмілерів, — подумав я — а пані Енґельмілер кричить:

— Якжеж, Осипку, вам уже ліпше?

Я оглядаюся. Ноги мої здорові, себто мені приснилося те все. Ноги мої цілі, й нікого я не вбив. Із жалю я розплакався.

— Так бачите, Осипку, — почув я скрипіт її голосу — ви напевно каєтеся, що обманули наше довіря?

— Лиши мене в спокою, стара чарівнице, — скрикнув я зі сльозами на очах — а ні, то я викину тебе крізь вікно.

Вона так вгатила мене в потилицю, що я скорчився під периною, а потім грізно сказала:

— Завтра рано я вам покажу плід вашого ґрішного кохання і ми побачимо, хто побідить. Я маю ваші листи.

Єправді, вона має мої листи. Я посилав їх з поїздок і писав, що мені надоїли до нудоти віденські котлети, що я затужив за гуляшом, який так гарно вміє приготовляти Анна, а вкінці кланявся низенько.

—о—

VII.

Я вкінці стаю батьком.

На другий день я лежав у ліжку, наче загнаний олень у траві. На нічнім столику стояло горнятко кави, та я її навіть не попробував. Я не боявся отроєння, бо я був певен, що вони старитимуться вратувати мені життя, поки я не оженюся з тією брехункою, тією злодійкою.

Я постановив не признаватися. Тричі вже була в мене повитуха з якимсь маленьким сотворінням і говорила до нього:

— Подивися, он твій батечко!

Я вдавав, що сплю і, підчас таких гостин я виглядав на невинне ягнятко.

Потім відчинилися двері і я почув голос:

— Де той поганець? У хаті? Добре!

До мене в кімнату всадився чоловік з капелюхом на голові, не сказав ні словечка та присунув крісло до мого ліжка. Я вдав, ніби сплю, та він потряс моєю головою і сказав:

— Не спіть, я опікун бідної Анни, директор школи, Вілім. Хоч для вас нема нічого святого, всеж я не сподівався такої неслави. Ваше положення в службі, ваша репутація захитується. Зробите далеко краще, коли вернете їй честь, яку ви їй відобрали таким способом, на який здібні шарлатани. А ми вас уважали порядною людиною! То нечуване, огидне, погане, це по хуліганськи, це ганебне! Це підлота, гидота, жорстокість, злочин, і це зробили ви, ви — нещасний, нікчема, виродок, проступник, потвора!

Він відітхнув і говорив далі:

— А вона, добра, чесна дитина, повірила вашим словам, обіцянкам, що з нею оженитеся і сіла, як недосвідчена невинна мушка на отрую, яка здавалася їй солодкою та приманливо; не подумала, що за девять місяців у неї народиться дитина, яка не матиме батька, тому, що він утік до готелю, щоби там переждати бурю. Та ми вас спіймали, ви в наших руках! Ось що, голубчину — другого виходу нема. Ми маємо докази в руках. Поперше, це новонароджене — то найліпший доказ. Далі маємо кілька листів, а, найголовніше, ця пригода підчас прогульки в лісі, коли вона пригадала вам вашу обіцянку, що ви оженитеся з нею, а ви її вдарили палицею. Так, ви мали відвагу зробити це. Невинність для вас нічого, ви пропхалися в довіря тієї чесної родини. Пригадайте собі, підчас якої страшної дорожні ми рахували вам обіди по сімдесять сотиків, а в неділю ми платили вісімдесять сотиків, ви їли досита, а наївшися, безсоромник, ще зривали цвіти невинности. Каву до обіду ви діставали даром, за неї ви нічого не платили. Обіруч ви хапали не лише булочки, а й честь невинної дівчини. Ви зїдали до двацять вісім пирогів зі сливками, а потім ще йшли красти честь дівчини. Три котлети ви діставали на обід, а як зїли їх, ішли її спокушати. Ви брали собі по чотири котлети завбільшки в долоню, а потім ішли приносити неславу невинної дівчини. А величезні шматки смаженої вепровини, вудженини та книдлів! Ви все до гуляшу брали їх шість штук, а потім ішли підлесливими словами добиватися того, щоби вона вам повірила та віддавала вам усе, що може дати невина дівчина тому, кого любить. Ми робили вам бефстеки такі великі, що вони ледви вміщувалися на тарілці, а за це ви нам гарно відплатилися! Коли на обід була гуска, обі ноги ви відломлювали для себе, накладали капусту, наїдалися, що мало не тріскали, а потім говорили невинній дівчині про вірне й палке кохання. Що ви, нещасний, відповісьте на це?

Я мовчав.

Тимчасом увійшла повитуха з моїм здогадним сином.

— Ви бачите, він подібний до вас наче дві каплі води! — озвався пан Вілім. — Такісамі очі, волосся, так само як ви, не має на голові, а крім того, він, так як і ви, мужеського полу. Себто, дитина ваша.

— А чийжеж би? — роздалося в дверях і пані Енґельмілер станула передімною з засуканими рукавами. — Моя дочка не бреше. Я знала вже давно, що ви маєте звязки з нею. Абож то раз я вас не приловила в темній кімнаті? Ви були самі одні. Анни не було дома. Це не важне. Ви ждали, поки вона не прийде з прогульки, а на дівчат не чекають у темних кімнатах! Не було нафти? Ну, ось бачите, тепер ви призналися, що ждали на неї. Підпишіть, ось чорнило й перо. Я вам прочитаю: „Отсим стверджую, що з Анною, дочкою пані Йосифини Енґельмілер, я мав інтимні зносини, які не лишилися без наслідків, і що я обовязуюся до трох місяців оженитися з Анною Енґельмілер".

І вона так закричали мене, що я взяв перо та підписався: „Йосиф Гонзлічек".

Що подумає про мене той, хто прочитає тую сповідь? Яка непослідовність у моїй поведінці! Та найважніше в усій тій історії — це те, що я вмів прикинутися. Все склалося не так, як я осьтут описав. Я дійсно мав звязки з Анною Енґельмілер і хотів представити себе невинним мучеником, як усі старі парубки, брехуни та проступники.

(З чеського переклав М. Н.)

Безсоромність.

— Я зробив Клапоуцакові штучні зуби, а тепер жалую.

— Що, не заплатив тобі?

— Мало того, що не заплатив! Він на стільки безсоромний, що скільки разів згадаю йому про довг, скреготче моїми власними зубами.

РАДЯНСЬКА УКРАЇНА.

(1)

а) Політична ситуація.

Як відомо, Українська Народня Република, яка повстала протягом 1917-18 р. та обєднала більшість українських земель, змушена була протягом свого короткого існування (1917-20 р.) провадити тоді непосильну та тяжку оружну боротьбу проти російських та польських імперіялістів. На жаль, українська нація не витримала цієї боротьби, і в 1919-20 р.р. Польща окупувала Західні Українські Землі, а Радянська Росія широкі східно-українські терени, проголосивши частину з них Українською Радянською Републикою.

До 1923 р. ця Радянська Україна (посідає понад 400 тисяч квадратових кільометрів простору та до 31 міліонів населення) уважалася національно незалежною державою і мала свої дипльоматичні представництва в Німеччині, Польщі, Австрії, Туреччині та в деяких балтицьких та балканських краях. Колиж московсько-большевицька влада шляхом жахливого терору та за допомогою карних військових експедицій спромоглася придушити народні повстання, які вибухали ще й протягом 1921-1922 р.р., то Москва вирішила в 1923 р. ще міцніше прибрати до своїх рук Радянську Україну через утворення Радянського Союзу з тих республик, які уважалися незалежними.

З цього часу Радянська Україна, хоч і рахується формально незалежною републикою, фактично користається лише певною автономією у справах національно-культурних, судово-адміністративних та соціяльних. Навпаки у справах фінансово-економічних, військових, закордонної політики, шляхів та сполучення харківський раднарком являється тільки виконавцем волі союзного московського совнаркому. Не дивно, бо також компартія України, яка фактично тримає у своїх руках владу, спираючись на мілітарну силу та органи ДПУ, є лише філією союзної (власне російської) компартії. Тому саме компартія України та її совітський апарат складаються переважно з неукраїнських у значній мірі зайшлих людей, яких Москва посилає на Україну для переводження в життя своїх плянів.

Знаючи, що українське населення уважає сучасну радянську владу окупаційною та дуже вороже ставиться до неї, як до чужоземної, бо вона дбає не про інтереси України та провадить кольоніяльну господарську політику на користь Радянської Росії, Москва розташувала на Радянській Україні російські залоги, не без підстави побоюючись, що українські вояки не станули б в обороні московсько-радянської влади, якби за певних обставин на Україні вибухло народнє повстання та знову розпочалася оружна боротьба української нації за свою незалежну державу.

Тимчасом не слід забувати, що українське населення, знаходячись в обставинах загальних злиднів, до яких довела його сучасна большевицька диктатура, справді так ненавидить московсько-окупаційну владу, що при першій-ліпшій нагоді на Радянській Україні може вибухнути народнє повстання, бо, перебуваючи роками в умовах нечуваної мешкальної кризи, все зростаючої дороженечі, недостачі всяких товарів та навіть харчових продуктів, народні маси цілком зневірились, що за нинішнього режиму колинебудь настануть кращі часи. Тому саме за останні роки на Радянській Україні вороже відношення українського населення до большевицької влади почало виявлятися в ріжних формах активного саботажу та спротиву проти нинішньої грабіжницької політики. Разом з тим цей стихійний народній рух почав прибирати організовані форми під проводом нелегальних українських національно-революційних організацій, які ніколи не переставали істнувати.

Налякана цим народним рухом совітська влада вирішила за допомогою бувшої чеки тероризувати та залякати українське населення. З цею метою протягом останніх років переводяться масові труси, арешти, увязнення, висилка за межі України та розстріли без суду. Так протягом минулого та біжучого року на Радянській Україні було розстріляно понад 2 тисячі українських селян, робітників та українських активістів, а понад 200,000 було вивезено на примусову працю до північної Росії та Сибіру. Знову протягом біжучого року ДПУ шляхом провокації викрило деякі українські національно-революційні організації у Харкові, Києві, Одесі, Полтаві та по інших українських містах. Провідників цих організацій було розстріляно без суду, а решту затриманих вислано на Сибір. Мало того, з метою дискредитації українського визвольного руху та самої ідеї української незалежної великодержавности, большевицька влада зорганізувала у Харкові в 1930 р. показовий політичний процес проти тих 45 визначних українських патріотів, які користаються на Україні великим авторитетом, як давні визначні діячі на полі науки, літератури, мистецтва, церкви і т. д.

Перебіг судового процесу яскраво показав, що большевицький суд змушений був обвинувачувати їх та карати за ту політичну ролю, яку вони відіграли підчас оружної боротьби української нації проти Радянської Росії ще в 1918-1920 р.р., бо за час большевицького панування вони обмежувалися переважно обороною інтересів української нації на полі національно-культурної творчости, сподіваючись, що **з часом сучасний совітський режім загине, а українська нація таки здобуде собі власну незалежну державу.** Звичайно, що за таку працю та навіть ці надії большевицькі можновладці не могли суворо покарати увязнених, а тому притичили їм обвинувачення, начеб-то українські патріоти мали намір відірвати Україну від Росії за допомогою Польщі.

Себто большевицька влада поборює український визвольний рух як польську інтригу або фашизм а тимчасом польська влада в свою чергу намагається знищити його як інтригу большевицьку або німецьку. Разом з тим ці обидва вороги української великодержавности мають намір використати українські сили для своїх ріжних плянів, якби на Сході Европи вибух збройний конфлікт. Навпаки, **українська нація уперто та послідовно прямує до власної мети, а тому рішуче поборюватиме як окупацію московську так і окупацію польську,** та намагатиметься у слушний час відновити українську Суверенну Соборну Державу.

б) Господарське становище.

Не зважаючи на ті величезні зміни, які сталися протягом останнього десятиліття на Сході Европи, господарська роля України залишилася власне тою самою, бо Радянська Росія уважає її своєю кольонією та визискує Україну так само, як це було й за царського режиму. Не диво, бо Україна й нині добуває понад 80% всього радянського вугля та до 65% залізної руди, а також продукує 70—75% чавуну та криці. Себто без української важкої промисловости радянська влада не булаб у стані перевести в життя свій пятирічний господарський плян, побудований на засаді упромисловлення Радянського Союзу з метою його господарського унезалежнення від Европи.

Характерно проте, що Радянська Росія упромисловлюється значно скоршим темпом, ніж Україна. Так на підставі пятирічного пляну Радянський Союз має добувати в 1933 р. 120 міліонів тон вугля (з чого Україна 85—90 міліонів тон, або коло 70%) і 25 міл. тон залізної руди (з чого Україна 15 міл. тон або коло 60%). Таксамо совітська металюргія має виробляти в 1933 р. коло 17—18 міл. тон чавуну, тоді як Україна лише 10 міл. тон або 65%. Себто питома вага української важкої промисловости протягом ближчих трох років має значно впасти.

Пояснюється це тим, що Москва робить нині всі зусилля, щоб утворити на Уралі та в Сибірі власну важку промисловість, щоб таким робом Радянська Росія здобула собі певну господарську незалежність також від України, бо нема певности, що Україна це довший час буде перебувати у стані московської кольонії. З цеїж причини Москва значно поширює російську машинобудівельну та металюобробну промисловість, використовуючи українську металюргію передовсім та утворюючи власну, тоді як питома вага української машинобудівельної та металюобробної промисловости безупинно подає. Так перед війною Україна продукувала 40% усіх металевиробів, нині лише 35%, а в 1933 р. питома вага української машинобудівельної та металюобробної промисловости має знизитись до 30%. Так само радянська влада дуже мало дбає про електрифікацію України та про розбудову українського транспорту. **Ще в гіршому стані знаходиться українська легка промисловість** за винятком цукрової (Україна продукує 85% совітського цукру), **бо на її поширення та розвиток Україна витрачує річно лише 12% усіх тих вкладів, які інвестуються в промисловість, а Росія 20%.**

Взагалі за час панування радянської влади на Україні не утворено ні одної нової галузі промисловости, а лише поширюється переважно колишня важка промисловість, яку розбудував перед війною чужоземний капітал. Наприклад Україна майже зовсім не має ткальняної промисловости, а тимчасом Москва не гадає на її розбудову. Навпаки з усіх тих невеликих вкладів капіталу, що їх отримує Україна, понад 70% витрачаються на поширення добування вугля та залізної руди, як також на розбудову української металюргії, бо нині без них Радянська Росія ще не може розвивати власної промисловости. Характерно теж, що Україна витрачує річно на нове промислове будівництво лише 20% своїх капітальовкладів, а Радянська Росія лише 25%.

Тому питома вага української промисловости, яка перед війною виносила 22%, за час большевицького панування знизилась до 20%, а в 1933 р. виноситиме 18%. Цей факт пояснюється також тим, що **Москва стягає з України річно на 90 до 100 міл. дол. більше податків та інших прибутків, ніж витрачує по буджету на потреби України.** Так само вона відпускає річно на розбудову української промисловости 20% усіх інвестицій (Україна має 20% населення Союзу), а лише 17—18%. Так протягом пятирічного пляну совітська влада ухвалила витратити на господарську розбудову понад 30 міліярдів, а тимчасом на розбудову народнього господарства України має видати не 6 міліярдів (20%), а всього 5.5 міліярдів (18%).

Ще в значно гіршому становищу перебуває українське сільське господарство. Це тому, що радянська влада протягом попередніх років не лише не дбала про його розвиток, а навіть затримувала його належну розбудову шляхом примусового відбирання збіжа та скота у селян по дуже низьких державних цінах. Отже не диво, що нинішня українська промисловість вже перевищує 60% передвоєнну, а тимчасом сільське господарство піднеслось лише на 10% супроти 1914 р. **Особливо в тяжкому становищу перебуває українське скотарство, бо в звязку з примусовою колективізацією рільництва українські селяни знищили значну скількість скота.** Тому саме воно нині не досягає навіть передвоєнного стану.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩО Я БАЧИВ В РОСІЇ?

В листопаді 1930 р. прийшов до мене мій знакомий, п. Петро Пробіжанський (з Стуартборн, Канада), та просив, щоби списати його вражіння, які він виніс з Росії та подати до газет. Саме головніше я записав так, як він оповідав, а пізніше він мав прийти та подати ще подробиці, однак він не приходив більше. Три місяці тому приключилося йому страшне нещастя: при колізії двох автомобілів Пробіжанський зістав забитий, а брат його значно покалічений.

Щоби додержати слова, я отсим друкую поміщення покійного Пробіжанського дослівно так як він мені подиктував.

Д-р Г. Г. Скегар.

„Через довші роки я працював в головнім заведенню „Інтернешенал Гарвестер Компани" в Шикаго, яко механік рільничої машинерії. Наша компанія висилала кождого року богато сіялок, жниварок, тректорів і комбайнів (жниварка і молотілка) до большевиків у Росію. В році 1929 большевицький уряд зажадав, щоб „Іктернешенал Гарвестер Ко. вислала своїх механіків з машинерією, бо в них нема кому направляти сю машинерію, як щось зіпсується. Наша компанія вибрала 7 людей до сього, а між ними був і я.

„Новий транспорт машинерії вислано місяць перед нами, а ми, механіки й експерт інженір, виїхали з Ню Йорку 1-го грудня 1929 р. За 10 днів ми заїхали через Берлін до Москви. Звідти нас вислано до Самари над рікою Волгою до „Совхозу" (Советське Хазяйство, яке складалось із 35,000 акрів, неначе одна фарма).

„Підчас страшного зимна завезено нас до хатки (на сій фармі) спеціяльно побудованих для нас. Цілу зиму ми, сімох, направляли зіпсуті трактори та приучували 300 російських механиків розбирати, складати й направляти машинерію.

„Весною прислано сюди 2,000 людей, щоби обробити сю велику фарму. Майже цілу площу засіяно житом і пшеницею. Збір в 1930 р. був добрий на сій фармі.

„Тому, що я був неначе гостем запрошеним, я міг що 5-го дня тиїздити на село. Неділі тут нема в тижни, тому, що 5-ий день є днем відпочинку. Найближче маленьке село від моеї хатки було віддалене 4 кільметри. **В тім селі панувала страшна, не до описання біда.** Колиб я мав порівнати фармерське життя в Канаді (в найблизшій околиці) з російським сільським життям, **то сказав би, що в Канаді на фармах є рай.**

„Всі люди по селах виглядають неначе дикі. Всі зголоднілі та перестрашені. Виглядають більше на лісних потвор ніж на людей. Мені прямо було страшно дивитися на них. Їх діти такі самі. Зовсім обдерті та вимарнілі. Жаль на них дивитися!

„Школи є, але в них учать лише двох річей: 1) Капіталісти недобрі, і 2) Нема Бога. Поза сим нема нічого, а діти виходять з них анальфабетами. Вищі школи не стоять ліпше, бо за 3 місяці можна покінчити студії інжиніра.

„Села зубожілі, бо відбирають від селян худобу та накладають великі податки. В селі не дістанете молока за жадні гроші, бо ніхто не має корови. Однак відказувати не вільно, бо зараз або висилають на Сибір або розстрілюють. **В сей спосіб розстріляно більше людей підчас мира ніж на війні!**

„По селах замикають церкви, а в них заводять або фабрику або школу. Свідоміших людей висилають на Соловецькі острови. Селяни страшно обурені на се, але безрадні. Нераз церковні будинки стоять порожні. Прийшло до сего, що дітей вже не хрестять, бо нема де й кому. Я був учасником одних хрестин, де ми, гості, покропили дитину водою та дали імя. Се була вся церемонія. Із женячкою таке саме. Шлюбів ніхто в церкві не бере, а йде до комісара. Тут саме бере й розвід, коли захоче сего будькотра сторона.

„Щодо робітничої платні (говорю тепер про російських робітників, бо ми мали добру платню в амер. долярах), то „чорно-рабочий" отримує один і пів рубля, а механік шофер 4 рублі денно. (Купівляна вартість рубля 10 центів. Отже шофер зароблює 40 центів на день. Робітники їдять чорний гливкий хліб, капусту й пшоно, **а заробляють стільки, що ледви вистарчає на харчі. Мое переконання є, що робітник в Росії сповнює ролю робучої худоби. Отож вільно робітникови дві річи: 1) РОБИ, і 2) МОВЧИ.**

„Щодо нас, Американців, то нас коштувало по 100 долярів життя на місяць кождого й ще тоді ми мали бідне життя. За мясо (свиняче) ми платили по 4 доляри за фунт. Масло коштувало 5 долярів за фунт. Ліпший „хліб був також дуже дорогий.

„Досить того, що колиб я мав жити в Росії стало, то волівби смерть.

„1. листопада 1930 р. ми покинули Росію та повернули назад до Америки".

Карло Чапек.

ОСТАННІ РІЧІ ЛЮДИНИ.

Бути засудженим на смерть, то страшний досвід, — сказав пан Кукла. — Я це знаю, бо я колись пережив останні хвилини перед моєю власною екзекуцією. Самособою, що то було в сні. Одначе сон належить також до життя людини, як і що інше, хоч так на краю. На цьому краю вже не багато лишаеться з того, що ти маєш гідного уваги, чоловіче; нічого з того чим хвалишся за життя. Ще там лишається пол, жах, самолюбство та кілька інших річей, яких по більшости стидаєшся. Може то є останні річи людини.

Раз пополудні я вернувся додому, наче гонена звірина, стільки праці мав я поза собою. Тому то я ляг собі на землю та заснув наче колода. Ні з цього ні з того здавалося мені, що відчинилися двері, в них стоїть зовсім незнакомий чоловік, а за ним два вояки з настромленими багнетами. Не знаю чому, одначе ті вояки мали козацькі однострої. Встаньте, сказав незнакомий неприбітно, та приготовіться: завтра рано буде виконаний на вас смертний присуд. Зрозуміли?

— Зрозумів, — відповідаю — одначе не знаю, за що саме.

— Це не наша справа, — відрубав мені той пан, — Ось... маємо приказа виконати екзекуцію. — І тарахнув за собою двери.

Потім я лишився сам і роздумував. Я не знаю: коли людина думає в сні, чи направду думає, чи лише їй здається, що думає? Чи то були мої думки, чи ті думки лише мені здавалися, так як у сні здаються нам лиця? Я лише знаю, що так на силу думав, а при цьому рівночасно дивувся тим думкам. Перше, що мене заціkавило, було якесь злорадісне заспокоєння, що це помилка; що завтра покарають мене смертю через недогляд і що вони матимуть із того стид. А рівночасно з тим у мені ріс такий неспокій: що буду направду покараний смертю та лишу тут жінку й дитину. Що з ними буде, що нещасні пічнуть? То вам був справжній біль, так начеб мені кровавило серце, а рівночасно з тим мене приємно вспокоювало, що я так журюся жінкою та дитиною. Так, бачите, говорив я собі, яка є остання думка людини, що йде на смерть! Я чув якесь вдоволення, що я здібний до такого великого батьківського жалю. Виглядало воно мені якесь таке величне. Мушу це сказати жінці, — обіцював я собі. Та нараз мене пройняв жах: я пригадав собі, що екзекуції звичайно відбуваються дуже рано, в четвертій або пятій годині, тому мусітиму так рано встати, щоби мене покарали смертю. А я саме нерадо вставаю. Тай ця свідомість, що мене ті вояки вже на світанку будять, придавила все інше. Мені стискалося серце; я малощо не плакав із жалю над своєю долею. Воно було таке страшне, що я пробудився та з полекшею відітхнув. Одначе жінці я сну не розповів.

* * *

— Останні хвилі людини — сказав пан Скшіванек і зачервонівся збентежено. — Я вам розповів би дещо, та може воно виглядатиме вам глупе.

— Не буде, — впевняв його пан Тавсіг — лише говоріть!

— Я не знаю, — зачав Скшіванек непевно. — Я саме хотів раз застрілитися, і так... Коли тут пан Кукла говорив про той край життя... Це такий якийсь край життя, коли людина хоче застрілитися.

— Ідіть, — сказав пан Карас, — а чому ви хотіли зробити це?

— Із збаблости, — говорив Скшіванек і ще більше зачервонівся. — А саме я... я вам не вмію терпіти болю. А тоді я занедужав на запалення трохгалузового нерву. — Лікарі кажуть, що то є одна з найстрашніших недуг, яку коли чоловік... я не знаю.

— Це правда, — промимрив доктор Вітасек. — Чоловіче, мені вас жаль. А воно вам вертається?

— Вертається, — запалився Скшіванек — одначе тепер уже не хоче... Це я вам також мусів би розповісти...

— То розповіджте — захочував його пан Долежаль.

— Це тяжко пояснити — боронився боязко Скшіванек. — Узагалі... вже ця недуга...

— Чоловік ревів би наче звір, — запримітив доктор Вітасек.

— Так. Колиж мені було вже найгірше... третьої ночі... поклав я собі бравнінг на нічний столик. Іще годину, думав я собі, а далі того не видержу. Чому я, чому саме я мушу стільки переходити? Я ввесь час мав вражіння, що тим мені діється страшна кривда. Чому я, чому саме я...

— Ви повинні були зажити порошки, — пробурмотів доктор Вітасек. — Тригемін або верамон, адалін, алькократін, мігрaдон...

— Я заживав, — протестував Скшіванек. — Пане, я їх проковтнув стільки, що... вже взагалі перестали ділати. І ті... порошки приспали мене, одначе болю не приспали, розумієте? Біль лишився, та це вже не був мій... біль, тому що я був... такий запаморочений, що я думав, що сам убив себе... Я не знав нічого про себе, лише знав про біль. І так мені почало здаватися, що то біль чийсь інший. Я чув того іншого... він так тихесенько стогнав і бідькав. А мені так дуже було жаль його... мені з жалю текли сльози. Я чув, як той біль росте. — Ісусе Христе, говорив я собі, як той чоловік видержить це! Може... може я повинен би застрілити його, щоби він не мучився! Та в цюж мить я злякався... ні, так годі! Не розумію, я нараз відчував якусь таку дивну пошану для його життя, саме тому, що так дуже терпить...

Скшіванек тер собі у розпуці чоло. „Не знаю, як вам це сказати. Чи то було таке ослаблення по тих порошках, а при цьому воно було так дуже ясне... попросту осліплююче. Мені здавалося, що той, хто терпить і стогне, то людство... що то сама Людина. А я лише свідок тієї кари... такий нічний глядач при ложу терпіння. Колиб я при тому не був, думав я собі, то це терпіння булоб даремне. Булоб наче якийсь великий чин, про який ніхто не знає. А саме передтим... доки це був мій біль... я здавався собі такий нещасний наче червачок... такий незамітний. А тепер... коли цей біль переніс мене... я відчував із жахом, яке життя велике. Я відчував, що..." Скшіванек зіпрів зі збентеженості. „Не смійтеся з мене. Я відчував, що той біль то... якась жертва. А тому, розумієте, тому кожна релігія... клала біль на престіл божий. Тому були криваві жертви... і мученики... і Бог на хресті. Я зрозумів, що... що... що з болю людини пливе якесь таємне благословення. Тому мусимо терпіти, щоби життя освятилося. Ніяка радість не є доволі сильна й велика... А я відчував, що коли вийду з того, понесу в собі щось наче святість.

— А несете її? — спитався о. Вовес цікаво.

Пан Скшіванек сильно почервонів.

— Та ні, — сказав зараз — таж того людина не знає. Одначе з того часу... є в мені така пошана. Усе мені здається важливе... кожна маленькість і кожна людина, знаете? Все має величезну вартість. Коли дивлюся на захід сонця, кажу собі, що це варта того великого болю. Бо люди, їх праця, їх буденне життя... все має ціну болю. І я знаю, що то є страшна й невисказана ціна. І я вірю, що нема ніякого зла й ніякої кари. Є лише біль, який служить до того, щоби... щоби життя мало цю велику ціну. — Пан Скшіванек затявся, не знав, що далі. — Ви варті стільки, скільки й я, — сказав і висякався голосно, щоби закрити своє палаюче лице.

Непорозуміння.

Хтось дзвонить. Служниця отвирає. Перед дверима якась пані, що прийшла до її господині.

Служниця: Пані в купелі.

Прихожа сідає й нервово чекає. Минуло пів години і питається служниці:

— Чи пані ще купається?

Служниця: Так, пані вернеться щойно за два тижні.

Літерат.

— Чим ви займаєтеся?

— Я літерат.

— Як то?! Пишете книжки?

— Ні, пане, я вибиваю літери на кальошах.

ЦІЦЕРО Й ОСЛЯЧА СТАЙНЯ.

Кілька миль від Формії до Ґаети на ґрунті дрібного італійського земельного власника є Ціцеронів гріб. Славний староримський державний муж і бесідник Ціцеро (родився 106 року, вбитий 43 року перед Христом) мав над берегом у Формії віллю, де скривався перед посіпаками Марка Антонія (Марк Антоній, тріюмвір, прийшов до влади після вбивства Цезаря. На внесення Ціцерона сенат проголосив Антонія ворогом батьківщини. Всеж Антоній таки дійшов до влади. В битві біля Акціюм 31 року втік до Олександрії, в Африці, а коли вважав, що його щастя вже скінчилося, в 30-тім році перед Христом кинувся на власний меч і згинув). У тій віллі Антоніїві посіпаки напали на Ціцерона й убили його. Посіпаки відрубали Ціцеронові голову й руки та післали до Риму. Ті части Ціцеронового тіла виставили були на римському форумі. Родина славного бесідника всеж таки похоронила їх біля місця, де доконано вбивства. Потім там побудували звичайний, одначе великий гріб. Дві тисяні літ опирався той гріб усякій непогоді. Теперішня італійська влада, як відомо, привязує велике значіння старовинним памяткам, тому й Ціцеронів гріб проголосили національним добром, на якім ніхто не сміє переводити ніяких змін. Теперішній власник має зголосити урядові, що евентуально треба в гробі поправити і т. д.

Недавно тому дрібному земельному власникові, який має доглядати Ціцеронового гробу, прислали урядове письмо, в якому було написано, що має повідомити, в якім стані є Ціцеронів гріб. Адресат відповів, що все є в найліпшому порядку та що гробниця уладжена „з усякою вигодою''. Ті слова були для комісії охорони старинних памяток трохи незрозумілі, тому вислали одного чоловіка до Ціцеронової гробниці, щоби на власні очі переконався, в якому стані є гробниця. Якеж було здивування італійського консерватора, коли в гробниці знайшов ослячу стайню, уладжену „з усякою вигодою". Член археольогічної комісії не дуже то одушевився тим; стайню усіли зараз усунути, а на того власника зробили судове донесення за збещещування історичних памяток.

КОРОЛЕВА КОРАЛЕВОГО ОСТРОВА.

Евеліна Мод Крокер.

У 1889 році 18-літня тоді урядничка Евеліна Мод Крокер вийшла замуж за лондонського адвоката, Піта Загеля. Після дволітного щасливого подружа чоловік помер і полищив жінку без усяких засобів до життя. Евеліна Загель дістала місце служниці на великому кораблі „Орама", що плавав між Анґлією й Австралією.

Як верталися з Брісбейну, корабель „Орама" наїхав на коралеві рафи. Щоби направити ушкодження, пароплав мусів закинути якір на побережі острова Баду.

Остров Баду.

Баду — доволі великий остров, із гарним підсонянм і богатою ростнею. До острова дуже рідко причалюють кораблі, бо у воді повно коралевих раф. Баду заселене дикунами, Маляйцями. Тоді вони були людоїдами.

Евеліна Крокер вийшла на беріг і заблукалася в лісі. Коли вона добилася до берега, „Орама" вже був на обрію. Капітан корабля просто забув про служницю.

Серед дикунів.

Берег острова був зовсім пустинний. Дикуни жили в глибині острова. Молода дівчина знала, що кораблі дуже рідко заглядають до Баду. Іншого виходу не було. Треба було постаратися пошукати пристановища та підіждати, поки не припливе корабель.

Після довгої блуканини Евеліна Крокер дібралася до села туземців. Перше вражіння було страшне. Перд хатинами на високих дрючках пишалися людські черепи. Евеліна війшла в хатину. Дикун, що був там, глянув на неї дуже здивовано. Анґлійка знаками дала зрозуміти, що хоче їсти. Дикун приніс їй ґлечик якоїсь вурди й овочі.

Людоїди.

Людоїди приняли дуже гарно молоду дівчину. Вона була дуже худа в тих часах і тільки цим можна пояснити, що її не зїли. Евеліна скоро навчилася їх мови. Час від часу на острові відбувалися людоїдські торжества. Дикуни відправлялися на сусідні острови та привозили відтіля полонених. На всьому острові зовсім не було звірят. Живитися треба було виключно плодами.

Повага білої жінки з кожним днем росла. Вона лікувала дикунів, неодного навчила їх. Пройшло кілька місяців. До Баду причалив корабель „Орама", бо капітан сподівався найти ще в живих пропавшу служницю. Евеліна сказала капітанові, що постановила лишитися серед дикунів до кінця життя та попросила, щоби їй подарували кілька свиней, домашньої птиці, причандали, лямпу та нафти.

Королева.

В 1910 році, після смерти ватажка, мешканці острова вибрали Евеліну королевою. Вона згодилася бути королевою, коли дикуни приобіцяють їй, що вже не будуть людоїдами. На острові було вже багато безрог і домашньої птиці. Не хибувало мяса. Людоїдство дійсно перевелося. Почалася закордонна торговля з цивілізованим світом. Королева Евеліна не позволяла лише білим поселюватися на острові, бо справедливо здогадувалася, що в такому випадку прийде кінець щастю острова.

Королева Евеліна від якогось часу занедужала на печінку, тому виїхала до Сіднею лікуватися. Перед відїздом Евеліна присягла, що скоро вернеться. Королева Евеліна привезла цінні дарунки для міського музею в Сіднею: старинне оружжа, маски до танцю, посудину, зроблену з пальмового листя, різби на дереві і т. д.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В неділю, дня 12г липня 1931 р. помер Іван Комар, член Бр. св. О. Николая, відділ 5 У. Н. Союза в Асторія, Лонґ Айленд. Похорон відбудеться в середу, дня 15. липня, в годині 9-тій рано з дому жалоби, 24-46 — 38-ма улиця, Асторія, Л. Ай.

Вічна йому память.

ПОДЯКИ.

I, the undersigned, wish to use this means of expressing my heartfelt thanks to the Supreme Officers of the Ukrainian National Association for awarding me fifty dollars from the Indigent fund.

Joseph Shut,
member of St. Nicholas Society,
Br. 104 U. N. A.
of Pert Amboy, N. J.

—o—

Я, нижче підписаний, складаю подяку за уділення мені допомоги 50 долярів з фонду допомогового.

Блажей Пашкевич,
член 81від. У. Н. Союза,
Куртіс Бей, Мд.

Вона: Цей пікчер страшний! Виглядаю на ньому на десять літ старша!

Він: Візьми його! Не потребуватимеш потім фотографуватися цілих десять літ!.

РЕЖУХА ДЖЕРЕЛО ВІТАМІНІВ.

Давно вже знали, що споживання листків режухи (Nasturtium officinale) як салати хоронить людей від гнильцю (скорбуту). Корінь цієї ростини містить у собі йод. Невибаглива ця ростина дається навіть в зимі годувати в пачках. Перший Фрідтйоф Нансен, славнозвісний дослідник підбігунових околиць, плекав в пачках на своїм кораблі „Фрам" режуху й залоґа їла що дня салату з цеї ростини (1893 — 96). Це охоронило всіх учасників його виправи перед скорбутом, що давався добре взнаки всім попереднім виправам. В останім часі занялися режухою анґлійські дослідники Кавард і Іґлтон. Їхні досліди потвердили висліди праць американських лябораторій. Листки режухи мають в собі дуже богато вітаміну А (запобігає запаленню нервів), чимало також інших вітамінів (як протискорбутовий вітамін В). Та найцікавіше, що нові ці праці виказали, що вітаміни А, В і Е задержують свою силу в сушених листках режухи, як їх сушиться обережно в теплім повітрю.

БЕЗДОМНІ ДІТИ.

Внаслідок війни, революції та масових розстрілів большевиками національно свідомих людей, на Україні під пору знаходяться десятки тисяч дітей, які не тільки не мають родичів, але не мають ніякого притулку. Виростають вони в ріжних печерах, без найменшого виховання, в повному здичіню та негіґієнічности. Ніяких плянів відносно цих сиріт большевики не мають, ані нічого не роблять. Це, як вони називають наслідки контрреволюції, колишньої політики царату. А тимчасом це наслідки большевицького режіму та їхньої безоглядности навіть супроти дітей. Держава, яка має міліони на ведення революційної пропаґанди в чужих краінах, не має ані грошей ані охоти завести порядку в себе вдома та заопікуватися сиротами. Ростуть майбутні грабіжники, бандити, яких колись з садистичною насолодою будуть розстрілювати члени ДПУ.

НАУКА КОМУНІЗУЄТЬСЯ.

Комуніст з 30. травня широко розписується та плаче про те, що, мовляв, під покришкою фразеольоґії Маркса та Леніна українські вчені скривають буржуазні доктрини, які причинюються не тільки до занепаду розвязки соціялістичної реконструкції шкіл та освітних інституцій, але пособляють зростові контрреволюції та ширять віру в неможливість реалізовання комуністичних кличів.

Через таке глупе ставлення і домагання скомунізувати науку, діється якраз противне, а саме наука там не робить майже ніякого поступу. Незабутним являється рішучий протест проти такої соціялізації науки проф. В. Левицького в минулому році.

Жінка (в суперечці): Не забувай, що лише мені завдячуєш те, чим ти є!

Чоловік: Та це правда, одначе я з тієї причини не роблю тобі докорів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(68).

Коли перше вражіння від вибуху пройшло, Тарзан та залога почали оглядати „Кінкейд". Тепер для них стало ясним, що небезпека не минула ще, бо почалася пожежа на пароплаві. Вогонь виривався з кабіни й розповсюднювався в середині пароплава. Місцями він уже проривався на поклад. На щастя підчас вибуху нікого не поранено й уся залога пароплава та звірята залишилися цілими. Гуртом спробували гасити вогонь.

—o—

Не зважаючи на всі старання, вогонь ширився на кораблі. Можна було сподіватися нового вибуху, бо небуло відомо, чи нема ще на пароплаві якихось вибухових чинників. Скоро загорілася олива, що вживалася до машин. Вона розтікалася горячими струмками геть по пароплаві, а вода, здавалося, не гасила її, а ще більше роздмухувала вогонь. Загорілися машини пароплава й скоро експльодували кітли.

—o—

Годі було далі лишатися на пароплаві, який уже почав поволі наповнюватися водою через дірку в кадовбі, яку проломила експльозія. Тарзан наказав скорше спускати на воду човни. В один човен сіли мавпи, Шіта й Муґамбі, а в другий Тарзан, Джейні та моряки. Треба було скорше відпливати від пароплава, щоб нова експльозія не захопила й човнів. Поспішно спустили човни на воду, стараючись якнайскорше віддалитися від „Кінкейда".

—o—

Човни вже відплили геть, а чорні хмари диму й язики полуміни геть високо знималися на пароплаві до неба. Обидва човни плили напрямку до берега. Зпереду плив човен із звірятами, а трохи позаду човен з Тарзаном та з залогою. Тарзан думав над тим, що знову починаються його пригоди в джунглях, які немов не хочуть випустити його геть від себе. Звірята були задоволені тим, що знову вони опиняться в своїх джунглях.

—o—